

לשון ומשפט

1. ניסוח משפטי - עו"ד יוסף שטח *

לפני למעלה משלושים שנה כתב המשפטן האגדי, חיים כהן ז"ל, שתפקידו האחרון היה המשנה לנשיא בית המשפט העליון, את הדברים הבאים:

" זה עידן ועידנים מוציאים אנו לעז על אנשי המשפט, ששפתם אינה שפה: סבוכה היא ומסורבלת וצלה הלועזי מרובה מחמתה העברית. עם קום המדינה נתקבלה החלטה נחושה במשרד המשפטים שניצור לעצמנו שפה משפטית נקייה וברה, קלה ופשוטה, משנה ברורה כלשון המשנה עצמה ונעקור מן השורש את לשון הסתרים והתערובת של משפטים". (סכלות ו/או איווולת, **לשונונו לעם**, לב (שיא) תשמ"א). לצערנו, מאז כתיבת הדברים, חלה ירידה ניכרת ברמת הניסוח המשפטי והעריכה הלשונית.

אין ספק שיש כיום צורך לשפר את הניסוח המשפטי של חוקים, חוזים, מסמכים משפטיים, כתבי טענות ופסקי דין. שיפור הניסוח יתרום להבנה, לתקשורת טובה בין צדדים, ובעיקר למערכת המשפט. חוקים ברורים ימנעו אי הבנות. חוזים ברורים יובנו טוב יותר על ידי הצדדים וימנעו התדיינות ומחלוקות מיותרות. שיפור הניסוח כך שיהיה מדויק, בהיר ותמציתי יתרום לחשיבה אנליטית, לבהירות מחשבתית ולדיוק בהצגת הטיעונים. בעקבות זאת יעלה גם כבוד המקצוע.

כתבי טענות קצרים וברורים ימקדו את המחלוקות ויקצרו את זמן הדיון בהליך המשפטי. פסקי דין תמציתיים יחדדו את ההלכה ויחסכו זמן כתיבה וקריאה. הכול יצאו נשכרים: עורכי הדין, השופטים, הציבור וכמובן גם הלשון העברית. לשון אינה רק שפה, היא גם תרבות. ניסוח בהיר מבטא חשיבה בהירה ומוביל אליה.

ראוי לציין כי בעולם המערבי עוסקים שנים רבות בניסוח המשפטי, ומנסים שיהיה מובן לציבור. לעתים גם קיימת דרישה חוקית לנסח חוזים צרכניים ותקנות בצורה פשוטה וקלה להבנה.

הועדה לניסוח משפטי תדון בהצעות ובדרכים לשיפור הניסוח המשפטי, והיא תפרסם ב"לשון ומשפט" את המלצותיה ואת החלטותיה. הועדה תשמח לקבל הערות, הארות ושאלות בנושא. הוועדה פנתה לדיקני הפקולטות למשפטים בארץ בקריאה לכלול את הנושא כקורס חובה בתכנית הלימודים. כמו כן פנתה הועדה לוועדת הבחינות של המתמחים בלשכה בבקשה לבחון את הכללת הנושא בבחינות.

כיום יש הסכמה אצל כל מרכיבי מערכת המשפט לגבי חשיבות היכולת להתבטא היטב בכתב. גם בלשכת עורכי הדין החלו לקיים השתלמויות בנושא "הלשון העברית בשירות עורכי הדין". לסיום, תודה לעו"ד אפי נווה, יו"ר ועד מחוז ת"א בלשכה, שנענה ליוזמה ולאתגר של הקמת הועדה, לראשונה בלשכה.

*יו"ר הועדה לניסוח משפטי, וסגן יו"ר יידי האקדמיה ללשון העברית וחבר בוועדות מינוח באקדמיה.

2. ניסוח משפטי בהיר - האם זה אפשרי?/ עו"ד מיילה קפלן

אנו, עורכי הדין, אנשים כותבים. אנו עוסקים בניסוח של מסמכים משפטיים, כגון מכתבים, כתבי טענות, הסכמים ועוד. מי כמונו יודע, שעל "קוצו של יוד" נקבעים לפעמים דיני נפשות ומוכרע גורלן של עסקאות מסחריות מורכבות. יתרה מזו, לאופן שבו ננסח את הדברים יש תוצאות נוספות: ציבור הלקוחות נוטה לשפוט אותנו על פי הדברים שאנו כותבים ועל פי איכות הניסוח שלהם. ואולם ניסוחם של עורכי דין נתפס בעיני רבים - גם אנשי מקצוע וגם, ואולי במיוחד, אלו הנזקקים לשירותם - כניסוח מסובך ומיושן, ניסוח שקשה לקרוא אותו וקשה להבינו. אני סבורה שצריך ואפשר לשנות זאת.

שורשי הניסוח המשפטי המסובך נעוצים אי שם באנגליה של ימי הביניים, כאשר לשפה האנגלית חברו הלטינית וצרפתית ויחד הפכו לבליל של שפת המשפט. השפעה זו על הניסוח המשפטי באנגלית קיימת עד היום; מילים לטיניות עדיין מקשטות מגוון רחב של מסמכים (לדוגמה inter alia:) ומונחים שמקורם בצרפתית עתיקה (לדוגמה: tort) ממשיכים לסבך את חיינו. יש גם לזכור, שעורכי הדין גבו בעבר הרחוק את שכרם לפי מספר המילים במסמך, והם ניסו כמובן לגדוש את המסמכים שניסחו במילים רבות ככל האפשר. כך נוצרה השפה המשפטית הידועה לשמצה באנגלית בשם legalese. הכוונה היא לסגנון כתיבה מסובך ומעורפל, מלא מונחים זרים, בעל תחביר משונה ומשפטים ארוכים ללא פיסוק מתאים, סגנון שרק משפטנים מסוגלים להבין אותו.

כתיבה שכזו גרמה בעקיפין גם לחיזוק מעמדם של עורכי הדין, שהרי הם בלבד ידעו כיצד לפרש מסמכים משפטיים שהם עצמם יצרו, להתדיין עליהם ואף לפסוק לגבי משמעותם. למזלנו, שלא כאנגלית, העברית היא שפה תמציתית. אפשר לתרגם משפט בן 30 מילים באנגלית, למשפט בן 20 מילים בעברית. העברית היא גם שפה ברורה יחסית; השורשים והבניינים מקלים על הבנת הקורא, גם אם מדובר במושגים משפטיים שאינם מוכרים. לפיכך לא ברור מדוע עורכי הדין בישראל מתעקשים לנסח מסמכים שסגנונם מסובך, ולהוסיף קישוטים מהשפה הארמית וביטויים מתורגמים משפות זרות, והכול לתפארת הרושם והמליצה. בעברית "משפטית", הדומה כל כך לסגנון האנגלי המיושן, אנו משתמשים בביטויים שונים ומשונים כמו: "מרשתי מילאה את ידיו" ו-"מהווה חלק בלתי נפרד הימנו". מדוע אנו מתעקשים לסבך שפה שיכולה להיות פשוטה וברורה כל כך?

בסקרים לא-רשמיים שאני עורכת בהשתלמויות שאני מלמדת, התשובות השכיחות לשאלות הללו הן אלה:

* "הסגנון שלנו אלגנטי ומתאים למקצוע היוקרתי. אם נכתוב בסגנון פשוט, נפחית את ערך המקצוע."

* "הניסוח שלנו צריך להיות מפואר כדי לעשות רושם על הלקוחות. אם ננסח בשפה פשוטה, הם לא יעריכו אותנו."

* "אם הלקוח יחשוב שהוא יכול לכתוב את המסמכים בעצמו, אנחנו נהיה מיותרים."

התשובה העצובה (ואולי הכנה) ביותר, שהשיב לי פעם עורך דין צעיר הייתה: "אני לא מנסח בצורה כזו, אך זה מה שיש ב'שטנצים' של המשרד, אז אני פשוט מעתיק את הסעיפים מהסכמים קודמים". לכן, כנראה, רוב ההסכמים הנכתבים בישראל, בין בעברית ובין באנגלית, מכילים משפטים מורכבים, בני עשרות מילים, ומלאים במושגים בלתי נהירים.

לדעתי, כתיבה בסגנון זה, היא אכן ייחודית לנו, אבל היא אינה אלגנטית ואינה מרשימה. סקרים רבים שנערכו במדינות אחרות כבר הוכיחו שההפך הוא הנכון. בעיני לקוחות רבים סגנון ניסוח שכזה רק מפחית מיוקרת המקצוע: הוא נתפס כמנותק מהסביבה העסקית שהמסמך המשפטי אמור לשרת. אנשי עסקים, שבעבורם ההסכם המשפטי הוא רק נקודת פתיחה ליחסים מסחריים, אף אינם מסוגלים במקרים רבים "לתרגם" את ההסכם לכדי יחסים שכאלו. סגנון כתיבה זה עושה רושם שלילי, והוא מכשלה במילוי המטרה הבסיסית ביותר של הניסוח - העברת מידע בצורה ברורה.

כיום קיימת מגמה כלל עולמית לשיפור הניסוח המשפטי. ניסוח משפטי בהיר הוא דרישה חוקית בארה"ב, ושם מוטלת על גופים פדרליים החובה לנסח תקנות בצורה ברורה. ישנן אף מדינות המחייבות ניסוח חוזים צרכניים בשפה בהירה. מגמה דומה קיימת באנגליה ובאוסטרליה, שם אימצה הרשות המחוקקת את העיקרון של ניסוח חוקים בשפה ברורה. על מגמות אלה בעולם נרחיב בגיליון הבא.

מתוך מאמר שהתפרסם באתר PsakDin.co.

3. ניסוח תמציתי של כתבי טענות ופסקי דין - עו"ד איתן גת

החל מהשנה הראשונה ללימודי המשפטים נתקלים הסטודנטים בכמויות אדירות של חומרי קריאה, הכוללים פסקי דין, בהיקף של אלפי עמודים. איש מהתלמידים אינו מתפלא על כמות החומר, שכן בלימודים (ובבחינות כמובן) מעודדים אותנו להעלות את כל הטיעונים הנוגעים לעניין - שוליים ככל שיהיו, ולנמקם בהרחבה, שכן אין לדעת מראש איזה טיעון יקבל בית המשפט.

גם בחיי המעשה אנו נתקלים במסמכים משפטיים רבים - החל בהתכתבויות וכלה בכתבי בית דין - המנוסחים בצורה ארוכה ביותר, מפורטת מעל לדרוש ולא יעילה. כתיבה ארוכה ומפורטת מתאימה, אולי לאקדמיה, אך בחיי המעשה העומס על בתי המשפט גדול, ועבודתו של עורך הדין רבה, וכתיבה ארכנית מטילה עומס בלתי רצוי על המעורבים בהליך המשפטי ומסיטה את תשומת הלב מהעיקר.

המחוקק הביע דעתו במקרים רבים, כי יש לנסח מסמכים משפטיים בצורה תמציתית, תוך התמקדות בעיקרי הדברים. כתב תביעה צריך לכלול את "העובדות העיקריות המהוות את עילת התובענה" (תקנה 9(5) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד - 1984) ולעניין כתב ערעור, הדרישה בתקנות לניסוח קצר ותמציתי מוגדרת במפורש:

”כתב הערעור יפרט בצורה תמציתית את נימוקי ההתנגדות להחלטה שעליה מערערים, שלא על דרך הוויכוח או הסיפור, ויצוין כל נימוק במספר סידורי” (שם, תקנה 414).

ראו גם תקנות, 235, 394, 403, 406, 446(א), הדורשות ניסוח תמציתי, ולפעמים אף דורשות רק את ”העובדות החשובות” לעניין.

יצוין, כי דרישת התמציתיות חלה גם על בתי המשפט בבואם לכתוב פסקי דין. אלה צריכים על פי התקנות, לכלול ”הרצאה תמציתית של העניין”, וממצאים לגבי ”העובדות המהותיות” (תקנה 192). בפסק דין בתובענה בסדר דין מהיר נקבע אף כי ”פסק הדין יהיה מנומק באופן תמציתי”, וחריגה מכך תיעשה רק אם סבר בית המשפט כי יש צורך בהנמקה מפורטת עקב חידוש או חשיבות מיוחדת לציבור או מטעמים מיוחדים שירשמו (תקנה 214 טז).

בית המשפט העליון קבע בכמה מקרים, כי הוראות התמציתיות בתקנה 414 נועדו לא רק כדי להגן על האינטרס הציבורי בניהול יעיל והוגן של ההליך השיפוטי, אלא גם כדי לשמור על זכויותיו של הצד שכנגד, כדי שיוכל לדעת היטב מהי חזית המחלוקת וכדי לשמור על השוויון בין בעלי הדין (עקב הגבלת אורך כתב התשובה בהליך הערעור) (ע”א 1501/05 כהן נ’ מס שבח תל אביב, החלטתו של הרשם יגאל מרזל מיום 8.5.2005). בתי המשפט ציינו עוד, כי לדרישת ניסוח תמציתי של כתבי טענות נימוקים תועלתניים של מניעת הכבדה על המערכת השיפוטית. וכך ציין כב’ סגן הנשיא פלפל במספר החלטות שעניינן קיצור כתבי ערעור שהוגשו לבית המשפט:

”קריאת כתב ערעור כזה, מתישה את בית המשפט ומטילה על שכמות השופטים מעמסה בלתי אפשרית”.

(ע”א 1085/01 **טרניט יבואנים בע”מ נ’ בנק דיסקונט לישראל בע”מ**; ע”א 1139/00 **נחמיאס גבריאל נ’ יהודה אליאס**; בש”א 5744/01 (ב”ש) **מוניץ נ’ בר סלע**).

כב’ השופט (כתוארו אז) א’ גרוניס הרחיב וקבע, כי מדובר בתופעה ההולכת ומחמירה:

”כל המצוי בנעשה בבתי משפט מודע לכך שבצד גידול במשקל הסגולי של הליכים (ובלא קשר למספרם של ההליכים המוגשים) קיימת תופעה של כתבי טענות, תצהירים, נספחים וכיו”ב המשתרעים על פני עוד ועוד עמודים. נתקלים אנו במסמכים בעלי היקף גדל והולך. במילים אחרות, הניירת מתרבה ומתרבה.. אילו נעשתה בדיקה השוואתית, אין לי ספק שהממצא הברור היה שכתב טענות ממוצע דהיום הינו ארוך בהרבה מזה שהיה מוגש לפני שנים. תלונה חוזרת ונשנית של שופטים, ומדובר בתלונה מוצדקת, היא כי לעתים מוגשים כתבי טענות ושאר מסמכים באורך בלתי סביר. יש אף הטוענים, במידה מסוימת של בדיחות, המהולה ברצינות, שיש למדוד את המסמכים על פי משקלם ולא במספר העמודים. אין בכוונתי לומר שהדבר קורה בכל הליך, אך אין ספק שהתופעה קיימת ומתגברת ומכבידה היא על תפקודם של בתי

המשפט. אין להלין על כך באופן כללי אלא באותם מקרים, והם אינם מעטים, בהם אין מתאם בין המשקל הסגולי של העניין לבין היקפם של המסמכים המוגשים. היינו, כאשר אורכם של המסמכים (שלא לומר משקלם) חורג מכל פרופורציה”.

(רעא 615/11 **סופר מדיק (מדיק לייט) נ’ ANTON HUBNER CMBH &CO**, החלטה מיום 27.3.2011)

מקור הכתיבה הארכנית אינו ברור, ובפסיקה הועלו השערות לעניין זה. כך, השופט (דאז) גרוניס קבע, כי יתכן ושמדובר באמצעים הטכנולוגיים, המאפשרים לבצע בקלות ”גזירה” ו”הדבקה” של טקסט בכתב הטענות (ר’ רע”א 615/11 הנ”ל), ואילו השופט פלפל שיער, כי ייתכן ושמדובר בחשש מהעדר האפשרות להעלות בשלב מאוחר יותר טענות שלא פורשו בכתב הערעור. כן מוכרת וידועה בהתנצלותו של כב’ השופט (כתוארו אז) אהרון ברק:

”צר לי על אורכו היתר של פסק הדין, אך לא עמד לרשותי זמן מספיק כדי לכתוב פסק דין קצר יותר”.

בג”צ 428/86, **יצחק ברזילי נ’ ממשלת ישראל**, פ”ד מ(3), 505.

התנצלות זו מבטאת את העובדה, שכתביה קצרה וקולעת דורשת השקעת זמן רב יותר ומחשבה רבה יותר מכתביה ארוכה ולא יעילה.

תהיה הסיבה לאורך כתבי בית הדין אשר תהיה, במספר מקרים חייב בית המשפט העליון צד שהגיש כתבי טענות באורך בלתי סביר לשלם הוצאות לטובת אוצר המדינה. (רע”א 8307/10 עדי אנדרי רזנטל נ’ סולל בונה בע”מ (החלטה מיום 26.4.2011), וכן ההחלטה ברע”א 615/05 הנ”ל). ייתכן שבכך ימצאו עורכי הדין תמריץ להימנע מלהאריך יתר על המידה בכתבי הטענות.

הוראות לתיקון כתב הערעור ניתנו בפסקי הדין האלה: ע”א 8602/12 מנחם אביבה נ’ גולן זאב, עע”מ 8667/12 פרי אור בע”מ נ’ עיריית נתניה, עע”מ 6546/12 יוסף בכר נ’ פנינת י.ב.א בע”מ, ע”א 651/13 בן עמי פריש נ’ בנק אגוד לישראל בע”מ, עע”מ 6637/10 תשתיות נפט ואנרגיה בע”מ נ’ עיריית חיפה.

4. דוגמה לפישוט פסקה מתוך כתב טענות/ עו”ד מיכל אהרוני

הקטע הבא לקוח מכתב הגנה והוא כתוב בסגנון המאפיין את הכתיבה המשפטית:

”ניסיונותיהם של התובע ושל אפרים הסתכמו לכדי הצגת עסקאות הלוואה אחרות שנטלו בני הזוג מגורמים אחרים במטרה להראות כאילו אלה האחרונים לא שילמו את הלוואותיהם אלו, דא עקא וכפי שטענו בני הזוג הלוואותיהם האחרות הוסדרו בדרך כזו או אחרת ולא בכדי לא קיימת כנגדם ולו תביעה אחת בגין אי אלו מהעסקאות הנ”ל. ממילא אין בין הלוואות האחרות לבין הלוואה נשוא התביעה ולא כלום ואף באם קיימת טענה לפיה לא הושבה ע”י בני הזוג הלוואה כל שהיא הרי שברי הוא כי לא ניתן ללמוד ממנה דבר וחצי דבר לגבי המקרה עסקיני”.

5. דוגמה לניסוח דו משמעי של חוק הגורם להתדיינות מיותרת/ עו"ד רן לוסטיגמן

בסעיפי חוק רבים מוזכרים מספר שמות עצם, ואחריהם בא תיאור שלהם (הקרוי בשפת הדקדוק - לוואי). לעתים אין זה ברור לאיזה משמות העצם מתייחס התיאור. למשל הצירוף "מוסדות או תאגידים לצורכי ציבור" הוא דו-משמעי, שכן הוא עשוי להתפרש באחד משני אופנים: או "מוסדות לצורכי ציבור או תאגידים לצורכי ציבור", או "תאגידים לצורכי ציבור או מוסדות".

בעיה נוספת של דו-משמעות עלולה להתעורר כאשר לא ברור אם התיאור מגדיר את שם העצם או מצמצם אותו: במשפט "היפנים חרוצים עיפים" לא ברור אם רק החרוצים מבין היפנים עיפים, או שכל היפנים חרוצים ולכן כולם עיפים.

להלן דוגמה לבעייתיות משני הסוגים האלה **בסעיף 35 לפקודת התעבורה [נוסח חדש]**:

"הורשע אדם בעבירת תעבורה או בעבירה לפי חוק אחר הכרוכה בנהיגת רכב, רשאי בית המשפט שהרשיעו[...] לפסול אותו מלקבל או מלהחזיק רישיון נהיגה[...]"

לא ברור אם משפט הלוואי "הכרוכה בנהיגת רכב" מתייחס רק ל"עבירה לפי חוק אחר" או שהוא מתייחס הן לעבירת תעבורה הן לעבירה לפי חוק אחר. מתברר שיש לבעיה הדקדוקית הזאת משמעות משפטית.

סוגיה זו נדונה בשלוש ערכאות, כאשר אדם טען שרישיונו נשלל שלא כדין בעבירת תעבורה **שאינה** כרוכה בנהיגה ברכב. לטענתו התיאור "הכרוכה בנהיגת רכב" חל גם על עבירות תעבורה. מאחר שהעבירה שעבר (העלמת מידע) לא הייתה כרוכה בנהיגה ברכב, אין לשלול את רישיונו. בסופו של דבר הגיע בית המשפט העליון למסקנה שמשפט הלוואי חל רק על "עבירה לפי חוק אחר", וכוננת המחוקק הייתה לאפשר שלילת רישיון בגין כל עבירת תעבורה, גם כזו שאינה כרוכה בנהיגה ברכב (ראו ע"פ 428/79 **מדינת ישראל נ' זאב רק**, פ"ד לד(2) 800 (1980)).

הבעיה הייתה נמנעת והייתה נחסכת התדיינות ארוכה ויקרה, אילו החוק היה מנוסח כך למשל:

הורשע אדם בעבירת תעבורה לפי פקודה זו או לפי התקנות שהותקנו על פיה, או בעבירה לפי חוק אחר הכרוכה בנהיגת רכב, רשאי בית המשפט שהרשיעו[...] לפסול אותו מלקבל או מלהחזיק רישיון נהיגה[...]

המסקנה מכאן היא שיש להיזהר מלוואי (או משפט לוואי) הבא לאחר מספר רכיבים המקושרים ביניהם באמצעות מילת קישור כמו "או", כי מבנה שכזה מועד לדו-משמעות.

הצעת עריכה: התובעים הציגו הלוואות שלכאורה נטלו בני הזוג מגורמים אחרים, וביקשו להראות שהנתבעים לא פרעו הלוואות אלו. אולם כפי שטענו בני הזוג, הם הסדירו את ההלוואות האחרות, ולראיה אין נגדם כל תביעה בעניינן. מכל מקום, אין כל קשר בין ההלוואות האחרות ובין הלוואה זו. גם אם קיימת טענה שהלוואה כלשהי לא הושבה, אין ללמוד מכך דבר על המקרה הנדון.

הסבר

בשפות רבות המומחים לכתיבה פשוטה, ממליצים על העקרונות הניתנים כאן, עקרונות שבעזרתם אפשר לפשט כל טקסט משפטי:

קיצור משפטים: שני משפטים - הראשון בן 52 מילים והשני בן 38 מילים - קוצרו לארבעה משפטים קצרים באורך של 10 עד 20 מילים כל אחד.

מחיקת מילים מיותרות: במקום "עסקאות הלוואה" - הלוואות, במקום "לא קיימת" - אין. בסך הכול הצטמצמה הפסקה מ-90 מילים ל-56 מילים (קיצוץ של כ-40%)

צמצום השימוש במליצות ובארמית והחלפתן במילים רגילות: במקום דא עקא - אולם: בלי בגין, ברי, לא בכדי, עסקינן. הצמצום במילים שאינן שגורות בשפה הכללית מומלץ כדי שהטקסט יהיה מובן יותר לקוראים שאינם משפטנים, וכדי למנוע טעויות מביכות. מילים אלו אינן מונחים מקצועיים שחובה להשתמש בהם, והן נמצאות בטקסטים המשפטיים לקישוט בלבד.

החלפת מבנים מסורבלים כמו: "הסתכמו לכדי", "אין בין... לבין ולא כלום". ביטוי אחרון זה גם שגוי בהקשר הנוכחי משום שכאשר אין בין האחד ובין האחר ולא כלום, הרי שהם זהים, דבר אינו מפריד ביניהם. אך כאן ביקש הכותב לציין שאין כל קשר ביניהם.

הפיכת שמות פעולה לפעלים ולשמות פועל: במקום "ניסיונותיהם" - ניסו. במקום "הצגת" - להציג.

בלי אזכורים והפניות: במקום "אלה האחרונים" - חזרה על הנושא: הנתבעים. במקום "אי אילו מהעסקאות הנ"ל" - בעניינן, במקום "נשוא התביעה" - זו המאזכרים שולחים את הקוראים לחפש את המאוזכר, ובכך הם קוטעים את רצף הטקסט ומבלבלים את הקוראים.

הפיכת סביל לפעיל: במקום "הוסדרו" - הסדירו. "לא הושבה" - צורת סביל זו הושארה על כנה כי טקטית עדיף לנקוט כאן לשון סביל. מי שמייצגת את בני הזוג אינה מעוניינת להדגיש את העובדה שהם באופן אקטיבי לא החזירו הלוואות, ולכן גם נמחק ההמשך "לא הושבה ע"י בני הזוג". אולם בדרך כלל עדיף להמיר צורת סביל שמעלימה את מבצע הפעולה בפועל פעיל, שמחיייה את הכתיבה ומחבר את הפעולה למבצעה.

תיקון ביטויים שגויים ושפת דיבור: באם (עדיף: אם), נשוא התביעה (הוועדה למונחי משפט של האקדמיה ללשון העברית קבעה שיש לכתוב מושא או נושא התביעה); לפיה (הנכון: שלפיה) אין בין...לבין (הנכון: אין קשר בין ובין).

6. צמצום השימוש ב- ו/או / עו"ד יוסף שטח

במאמרו המפורסם על "סכלות ו/או איוולת" שלל המשנה לנשיא בית המשפט העליון השופט חיים כהן ז"ל את השימוש במילה ו/או. במאמר תגובה הסכים הבלשן פרופ' משה אזר "להגביל את השימוש בו רק למקומות שבהם הוא כמעט הכרח בל יגונה". בחקיקה הישראלית אין משתמשים במילה ו/או. חוק הפרשנות תשמ"א-1981, סעיף 7, קבע שהמילה "או" באה להבדיל ממה שלפניה (וו באה לחבר). כב' השופט אילן ש' שילה עמד בפסק דין 'חב' הירקון נ' מדינת ישראל (מחוזי מרכז, ע"ר 10-2937402) על "השימוש שעשתה המערערת בצירוף הפסול ו/או".

עמדת האקדמיה ללשון העברית, כפי שהיא מובאת באתר האקדמיה: לוכסן אינו סימן פיסוק. רצוי להימנע מ- ו / או. "במקום שאין די באחת משתי המלים ו או "או" אפשר לנקוט ניסוח מפורש, כגון "מתכון לפשטידת כרובית או ברוקולי או שניהם".

המלצת הועדה היא להימנע מלהשתמש ב- ו/או ולנקוט ניסוח מפורש כעמדת האקדמיה. זאת, מלבד מקרים מעטים ביותר שבהם הדבר הכרחי מהבחינה המשפטית.

מהנעשה בפקולטות, בישראל, בעולם.

7. לכתוב בשנה א' בלי "מאי נפקא מינה?"/ עו"ד מיכל אהרוני

האם ניתן ללמוד משפטים בלי לכתוב כבר בשנה הראשונה "אליבא דידי" ו"יש ליתן טעם...?" מצד אחד (ויש שיאמרו מחד גיסא) לימוד הז'רגון המשפטי והארמית הבסיסית מקנה לסטודנטים גאוות יחידה ותחושה שהם רוכשים את רזי המקצוע. מהצד האחר הכתיבה בז'רגון המעורבת בטעויות לשון ותחביר בסיסיות אינה מיטיבה עם כתיבתם, בלשון המעטה. המרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן מקיים זו השנה השנייה שני קורסי חובה לכלל הסטודנטים בשנים א' ו-ב', בדגש על כתיבה בשפה משפטית פשוטה ("Plain Legal Language"). כמעט כל שיעור נפתח ב"פינת לשון" המוקדשת בעיקר לעקרונות תחביר ולשון בסיסיים. בד בבד נלמדים גם עקרונות של הכתיבה הפשוטה: בעיקר קיצור משפטים ושימוש מדוד מאוד ומתוך הבנה בז'רגון משפטי ובמליצות. הסטודנטים לומדים לכתוב במשפטים מלאים (עם נושא ונשוא), להתאים את חלקי המשפט זה לזה (זכר ונקבה, יחיד ורבים וכו'), לשים נקודה בסוף משפט ואף להצמיד אותה למילה שלפניה. בעבודות שכותבים הסטודנטים 25 אחוזים מהציון ניתנים על ענייני הלשון ועל כללי ההגשה האסתטית.

כבר לאחר השנה הראשונה של לימוד הקורס בשנה א' דיווחו המתרגלים בקורסים המשפטיים על שיפור דרמטי ברמת הכתיבה וברמת ההגשה של העבודות בקורסים האחרים שנלמדים בתואר.

8. מהנעשה בארץ

הממונה על אגף שוק ההון במשרד האוצר פרסם לאחרונה טיוטת חוזר הדן במבנה הדוח השנתי לחוסך בחיסכון הפנסיוני, כך שיוכל להחזיק עמוד אחד בלבד, בשפה פשוטה, נגישה ומובנת יותר לחוסך.

9. מהנעשה בעולם

בית משפט בפלורידה קבע כי אין כל הצדקה לעבור על המגבלה של מספר העמודים בכתבי הטענות.

Zachary Belli v. Eden Enterprise Inc. (U.S. Dist. Ct. App. Middle Dis. Fla. Tampa Div. CASE NO: 8:12-cv-1001-T-23MAP (Aug. 7, 2012) available at <http://tinyurl.com/cp8jv2z>

10. מילים ומשפטים מיותרים שאינם מוסיפים דבר ומומלץ לותר עליהם:

- כל הטענות בכתב הגנה זה נטענות לחילופין ו/או במצטבר, הכול לפי הקשר הדברים והדבקים
- כל טענה בה לא הודה הנתבע במפורש בכתב הגנה זה הינה מוכחשת.
- הכתב המצורף כנספח X הינו חלק בלתי נפרד מכתב טענות זה.
- מן הדין ומן הצדק להיעתר לבקשה.

11. ביטויים בארמית

אם משתמשים בביטויים בארמית, הלקוחים מהתלמוד, ראוי שהם יינתנו במשמעות הנכונה. להלן ביטויים ומשמעותם הנכונה:
דברים בעלמא- דברי סרק
מאי נפקא מיניה- מה יוצא ממנו, כלומר מכך
דא עקא- הצרה היא ש
בהאי לישנא- בזה הלשון
למצער - לכל הפחות (ולא למרבה הצער!)
לית מאן דפליג- אין חולק/ אין מי שיחלוק
אליבא דכולי עלמא- לדעת כל העולם, לדעת הכול

12. אתנחתא קומית

הדבר מעיד כאלף מילים (במקום כאלף עדים)
עזות רוח (במקום עזות מצח, עזות פנים)
אם ורק אם (במקום אם).

